

Natuurtoets diverse ontwikkelingen Het Rutbeek

*Inventarisatie en beoordeling in het kader
van natuurwetgeving en -beleid*

-Eindconcept3-

ecogroen advies

in opdracht van
Regio Twente

Colofon

Titel Natuurtoets diverse ontwikkelingen Het Rutbeek

Subtitel Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en –beleid

Projectcode 14-288

Status Eindconcept3

Datum 16 februari 2015

Auteur(s) ing. M. (Marco) van der Sluis

Eindredactie Drs. I. (Iwan) Veeman

Opdrachtgever Regio Twente

ecogroen advies
is een onafhankelijk
advies- en ingenieursbureau
gespecialiseerd in
ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2015)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Van der Sluis, M. (2015). Natuurtoets diverse ontwikkelingen Het Rutbeek; Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en –beleid. Rapport 14-288. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	3
1.1	Doel van dit onderzoek	3
1.2	Huidige situatie	3
1.3	Algemene opzet onderzoek.....	4
2	Beschermde soorten	3
2.1	Natuurbeschermingswet	3
2.2	Ecologische hoofdstructuur.....	4
2.3	Overige natuurgebieden	4
2.4	Eindconclusies gebiedsbescherming	4
3	Beschermde soorten	5
3.1	Onderzoeksmethode	5
3.2	Flora	5
3.3	Vleermuizen	6
3.4	Grondgebonden zoogdieren	8
3.5	Broedvogels.....	10
3.6	Reptielen	11
3.7	Amfibieën.....	12
3.8	Vissen	12
3.9	Overige soortgroepen	12
2.5	Eindconclusies flora- en faunawet.....	12
4	Richtlijnen bij activiteiten op Het Rutbeek	13
4.1	Inleiding.....	13
4.2	Houdbaarheid en toepassing gegevens.....	13
4.3	Tijdelijke activiteiten/ evenementen.....	13
4.4	Kappen, dunnen, snoeien en rooien van bos	14
4.5	Aanleg- en bouwwerkzaamheden	15
5	Geraadpleegde bronnen.....	16

Bijlagen

Bijlage 1: Samenvatting Flora- en faunawet

Bijlage 2: Inventarisatiekaarten beschermde soorten (1 t/m 8)

Bijlage 3: Kwetsbare gebieden in het broedseizoen

Bijlage 4: Kwetsbare gebieden buiten het broedseizoen

Samenvatting

✓ Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

Op verzoek van Regio Twente (via dhr. F. Eysink, Unie van Bosgroepen) heeft EcoGroen Advies een natuurtoets uitgevoerd. Deze natuurtoets is benodigd in verband met diverse plannen voor mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten op recreatiegebied Het Rutbeek.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming.

✓ Huidige situatie

Het onderzoeksgebied ligt op recreatiegebied Het Rutbeek, ten zuiden van Enschede. Op Het Rutbeek bevindt zich een grote zoetwaterplas omringd door recreatiestranden, ligweiden, bospercelen, moerasoeveren, parkeerplaatsen en diverse recreatieve voorzieningen (o.a. een skibaan, sanitaire gebouwen, klimbos, waterskibaan en paintball-terreinen). Binnen voorliggend onderzoek zijn ontwikkelingen en activiteiten beoordeeld die gepland zijn op terreindelen aan met name de noord- en west zijde van de plas en op en rond bestaande recreatieve voorzieningen (in de verdere tekst: onderzoeksgebied). De ontwikkeling van een bungalowpark en sauna- en horecavoorziening zijn in een separaat rapport beoordeeld (Bunschoek en van der Sluis 2015).

✓ Beschermde gebieden

Negatieve effecten op Beschermde natuurmonumenten, Ecologische hoofdstructuur en ganzen- en weidevogelgebieden zijn niet te verwachten, vanwege de tussenliggende afstand, de lokale aard van de werkzaamheden en aanwezigheid van tussenliggende bebouwing en infrastructuur. Gezien de afstanden tot het Natura 2000-gebied Buurserzand en Haaksbergerveen, de aard van de ingreep gevoeligheid van de beschermde habitattypen en leefgebieden en de tussenliggende bebouwing en infrastructuur zal van verstoring door geluid, licht en trillingen op Natura 2000-gebieden ook geen sprake zijn. Gezien de afstand tot het Natura 2000-gebied en uitgevoerde stikstofberekeningen bij vergelijkbare projecten wordt ingeschat dat de stikstofdepositie vanuit het plangebied op Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen lager blijft dan deze grenswaarde waardoor geen vergunningsplicht geldt.

✓ Beschermde soorten

- In het onderzoeksgebied is een uitgezette groeiplaats van Waterdrieblad (Ff-wet tabel 2) aangetroffen. Op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens zijn geen overige strikt beschermde plantensoorten van tabel 2 en 3 te verwachten in het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn alleen enkele laag beschermde plantensoorten en soorten van de Rode Lijst waargenomen;
- Vaste verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis zijn niet aangetroffen, maar zijn mogelijk aanwezig in de bebouwing op Het Rutbeek (blijft overigens gehandhaafd). Verder worden rijk begroeide oeverdelen van de recreatieplas gebruikt als belangrijk foerageergebied van vleermuizen. Belangrijke, onmisbare vliegroutes van vleermuizen zijn niet te verwachten in het onderzoeksgebied;
- Op 200 meter van Het Rutbeek ligt een bewoonde kraamburcht van Das (Ff-wet tabel 3). Op het beboste talud van de skibaan en in een bosgebied aan de oostzijde van het onderzoeksgebied zijn vluchtpijpen aangetroffen. Graslanden binnen het onderzoeksgebied vormen foerageergebied, maar zijn niet essentieel voor de functionaliteit van de kraamburcht (gezien beschikbare alternatieven);
- Waterspitsmuis (Ff-wet tabel 3) is niet aangetroffen, maar de rijk begroeide moerasoever langs de oostzijde van de recreatieplas vormt geschikt biotoop (zone blijft gehandhaafd in voorliggende plannen). Verder zijn in de bossen nesten van Eekhoorn (Ff-wet tabel 2) aangetroffen en vormen de bossen mogelijk ook geschikt leefgebied van Grote bosmuis (Ff-wet tabel 2). Een verblijfplaats van Steenmarter (Ff-wet tabel 2) is bekend op de zolder van het paviljoen bij de skibaan, maar de soort komt mogelijk in meer bebouwing voor (bebouwing blijft overigens gehandhaafd). Verblijfplaatsen van overige juridisch zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren worden op basis van veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht, hoewel wel diverse laag beschermde soorten van tabel 1 zijn aangetroffen/ te verwachten;
- In het onderzoeksgebied ontbreken jaarrond beschermde nesten van Buizerd, Sperwer en/of Havik. Huismus is wel broedend te verwachten in te handhaven bebouwing. Daarnaast wordt het onderzoeksgebied als foerageergebied gebruikt. Verder zijn diverse algemeen voorkomende broedvogelsoorten in het onderzoeksgebied aanwezig en te verwachten;

- Op basis van het karakter van aanwezige oppervlaktewateren en bekende verspreidingsgegevens worden geen strikt beschermde amfibieënsoorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet verwacht in het onderzoeksgebied. Wel zijn enkele laag beschermde amfibieënsoorten van tabel 1 voortplantend en overwinterend te verwachten;
- Verblijfplaatsen van reptielen en beschermde vissen, weekdieren, libellen, dagvlinders en andere ongewervelden zijn niet aangetroffen en worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

✓ **Eindconclusies Flora- en faunawet**

- Bij activiteiten op Het Rutbeek dienen kwetsbare gebieden zoveel mogelijk te worden ontzien. In de periode 15 maart tot 15 juli (broedseizoen vogels) zijn dit andere gebieden dan buiten het broedseizoen. Jaarrond kwetsbaar zijn bosgebieden met jaarrond beschermde nesten en Dassenburchten;
- Afhankelijk van activiteit en het terreintype waarin de activiteit plaatsvindt, zijn daarnaast diverse maatregelen noodzakelijk om beschermde soorten te ontzien. Voorbeelden zijn werken buiten de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode en nemen van voorzorgsmaatregelen om schade op soorten tot een minimum te beperken.

1 Inleiding

1.1 DOEL VAN DIT ONDERZOEK

Op verzoek van Regio Twente (via dhr. F. Eysink, Unie van Bosgroepen) heeft EcoGroen Advies een natuurtoets uitgevoerd. Deze natuurtoets is benodigd in verband met diverse plannen voor mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten op recreatiegebied Het Rutbeek.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage 1.

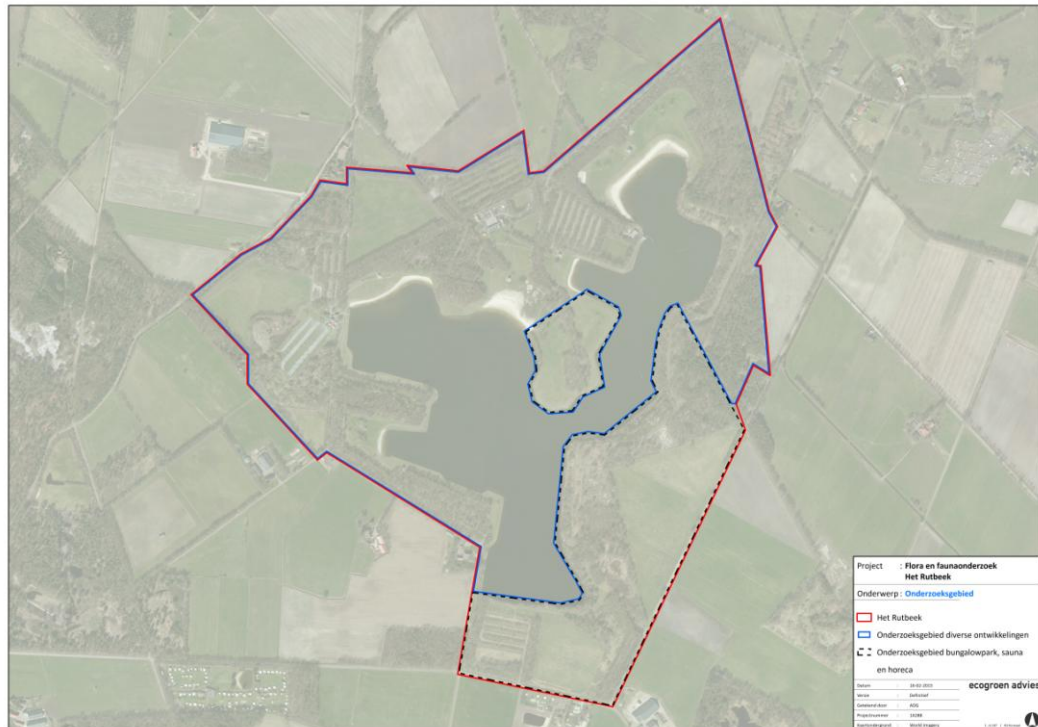
1.2 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied ligt op recreatiegebied Het Rutbeek, ten zuiden van Enschede. Op Het Rutbeek bevindt zich een grote zoetwaterplas omringd door recreatiestranden, ligweiden, bospercelen, moerasoeveren, parkeerplaatsen en diverse recreatieve voorzieningen (o.a. een skibaan, sanitaire gebouwen, klimbos, waterskibaan en paintball-terreinen). Binnen voorliggend onderzoek zijn ontwikkelingen en activiteiten beoordeeld die gepland zijn op terreindelen aan met name de noord- en westzijde van de plas en op en rond bestaande recreatieve voorzieningen (in de verdere tekst: onderzoeksgebied). De ontwikkeling van een bungalowpark en sauna- en horecavoorziening zijn in een separaat rapport beoordeeld (Bunskoek en van der Sluis 2015). Het gaat hierbij om ontwikkelingen en activiteiten van eigenaar Regio Twente, maar ook van ondernemers en gebruikers op het terrein. Een niet limitatieve lijst is in onderstaand kader opgenomen:

Kader 1.1 Mogelijke en geplande ruimtelijke ontwikkelingen Het Rutbeek

- Herontwikkeling rond skiheuvel bij Skicentrum Moser (o.a. aanleg tubingbaan, mountainbikepad, wandelpad, uitzichtpunt, tokkelnaam, glijbaan en kinderspeeltuin en uitbreiding bestaand strand en terras);
- Ontwikkelingen rond waterskibaan (aanleg kleine oefenbaan en uitbreiding terras bij waterskigebouw)
- Ontwikkelingen op en rond terrein Klimbos Rutbeek/ Buitenhoff Outdoor (plaatsing opslag materialen, aanleg nieuwe touw- en tokkelbanen en aanleg van nieuwe gracht met eiland met daarop een klimwand);
- Ontwikkelingen op en rond terrein paintballterrein Paintball Warriors (uitbreiding terrein met o.a. aanleg bushcraft-/ goudzoeklocatie, opslagruimte materieel, kantine en extra schuillocaties);
- Aanleg kleed-, douche- en opslagruimte voor survivalvereniging Odin bij parkeerplaats P3;
- Ontwikkeling Aquaparc in de recreatieplas ter hoogte van skicentrum Moser;
- Herontwikkeling bosperceel langs Eggelmorsweg;
- Verplaatsing van dancefestivalterrein van het schiereiland richting evenementenweide en strand bij Eetcafé Rutbeek/Skicentrum Moser;
- Aanleg strandpaviljoen aan noordzijde recreatieplas.

In onderstaande figuur is het projectgebied van de geplande ingrepen en activiteiten weergegeven. Hierbij is ook de begrenzing van het geplande terrein voor het bungalowpark en de sauna- en horecavoorzieningen en het gehele terrein van Het Rutbeek opgenomen.

Figuur 1.1 Ligging recreatiegebied Het Rutbeek met daarin de onderzoeksgebieden voor de ontwikkelingen op het terrein met bungalowpark, sauna en horeca (zwarte begrenzing) en de mogelijke ontwikkelingen in de rest van het terrein (blauwe begrenzing).

1.3 ALGEMENE OPZET ONDERZOEK

Voorliggende rapportage is gebaseerd op veldonderzoek, bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 5 Geraadpleegde bronnen) en ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingrepen op beschermde gebieden (hoofdstuk 2) en soorten (hoofdstuk 3). Daarnaast is in hoofdstuk 3 beschreven welke vervolgstappen nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. In hoofdstuk 4 is een opsomming gegeven van mitigerende maatregelen die vanuit de Flora- en faunawet nodig zijn bij verschillende activiteiten en ontwikkelingen.

2

Beschermde soorten

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET

*In de **Natuurbeschermingswet** is de bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Beoordeeld dient te worden of ingrepen / activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.*

Het dichtst bij gelegen gebied dat beschermd is in de Natuurbeschermingswet is Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen op ruim een kilometer afstand vanaf de zuidwestzijde van Het Rutbeek. Dit Natura 2000-gebied is aangewezen voor tien habitattypen van de hogere zandgronden en twee soorten (Grote modderkruiper en Kamsalamander), waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld.

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten kunnen leiden tot effecten als verstoring door geluid, licht en trillingen en verzuring en vermessing (als gevolg van verbrandingsgassen van verkeer en bebouwing). Ook zouden nieuwe ontwikkelingen tot een toename van recreatieve druk in het Natura 2000-gebied kunnen leiden. Rekening houdend met de afstand tussen Het Rutbeek en het Natura 2000-gebieden en de gevoeligheid van de beschermde waarden wordt op voorhand geconcludeerd dat verstoring en recreatieve uitloop¹ niet zal leiden tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen.

Verzuring en vermessing heeft in voorliggend geval betrekking op de toename van uitstoot van verbrandingsgassen van verkeer en bebouwing in Het Rutbeek. De uitstoot neemt toe door de verkeersaantrekkende werking van plan, maar ook door eventuele nieuwe bebouwing (stookinstallaties). Vrijwel alle beschermde habitattypen en leefgebieden van het Buurserzand & Haaksbergerveen zijn gevoelig voor een eventuele toename in stikstofdepositie (Van Dobben *et al.* 2012, Smits *et al.* 2012) en de achtergronddepositie vormt reeds een knelpunt voor het halen van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen en leefgebieden.

Uit alternatievenonderzoek naar de meest gewenste ontsluiting van ontwikkeling van een bungalowpark met horeca en sauna is gebleken dat de gekozen variant (variant 2) in ieder geval niet zal leiden tot significant negatieve effecten als gevolg van stikstof op de instandhoudingsdoelstellingen van het Buurserzand & Haaksbergerveen (RHDHV 2014). Verwacht wordt dat kleinere ruimtelijke ingrepen ook geen of slecht zeer beperkte negatieve gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelen van de habitattypen en leefgebieden.

Door het inwerking treden van de Programmatische Aanpak Stikstof (kortweg PAS) begin april 2015 zal door het treffen van natuurherstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden ruimte geboden worden voor nieuwe ontwikkelingen met een toename van stikstofdepositie. Voor projecten met een stikstofdepositie lager dan 1,0 Mol/ha/jaar op een nabijgelegen Natura 2000-gebied is het dan niet

¹ Uitgangspunt is dat de recreanten gebruik maken van de bestaande infrastructuur in het gebied.

meer noodzakelijk om vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet aan te vragen. Gezien de afstand tot het Natura 2000-gebied en uitgevoerde stikstofberekeningen bij vergelijkbare projecten wordt ingeschat dat de stikstofdepositie vanuit het plangebied op Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen lager blijft dan deze grenswaarde waardoor geen vergunningsplicht geldt.

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

*De bescherming van de **Ecologische Hoofdstructuur (EHS)** is vastgelegd in het Besluit Algemene regels ruimtelijke ordening. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen bestaan van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aantasten.*

Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid is de zorg voor natuur en landschap een provinciale kerntaak geworden. De basis voor het Overijsselse natuur- en landschapsbeleid wordt gevormd door de afspraken die tussen de provincies en het Rijk gemaakt zijn in het Onderhandelingsakkoord Decentralisatie Natuur.

Het plangebied is niet aangewezen door de provincie Overijssel als EHS-gebied (kaartviewer Atlas van Overijssel 2015). Het dichtstbij gelegen EHS-gebied ligt op circa 80 meter ten westen van Het Rutbeek. Omdat de EHS in Overijssel geen externe werking kent, is een verdere toetsing aan het EHS-beleid niet aan de orde.

2.3 OVERIGE NATUURGEBIEDEN

Buiten de bescherming van de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur bevinden zich ook natuurgebieden die worden beschermd middels provinciaal beleid, veelal beschreven in Omgevingsplannen of Streekplannen. In dit provinciale beleid is de bescherming van bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied uitgewerkt.

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn geen gebieden aanwezig die aanvullend beschermd worden, zoals weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied. Verdere toetsing aan de beschermingskaders voor deze gebieden is dan ook niet vereist.

2.4 EINDCONCLUSIES GEBIEDSBESCHERMING

Negatieve effecten op Beschermden natuurmonumenten, Ecologische hoofdstructuur en ganzen- en weidevogelgebieden zijn niet te verwachten, vanwege de tussenliggende afstand, de lokale aard van de werkzaamheden en aanwezigheid van tussenliggende bebouwing en infrastructuur. Gezien de afstanden tot het Natura 2000-gebied Buurserzand en Haaksbergerveen, de aard van de ingreep, gevoeligheid van de beschermde habitattypen en leefgebieden en de tussenliggende bebouwing en infrastructuur zal van verstoring door geluid, licht en trillingen op Natura 2000-gebieden ook geen sprake zijn. Gezien de afstand tot het Natura 2000-gebied en uitgevoerde stikstofberekeningen bij vergelijkbare projecten wordt ingeschat dat de stikstofdepositie vanuit het plangebied op Natura 2000-gebied Buurserzand & Haaksbergerveen lager blijft dan deze grenswaarde waardoor geen vergunningsplicht geldt.

3

Beschermde soorten

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op twee avondbezoeken voor vleermuizen en andere nachttactieve soorten op 15 juli en 10 september 2014 en dagbezoeken op 25 september en 3 oktober 2014 voor alle soorten.

Avondbezoeken vleermuizen

Op Het Rutbeek heeft verkennend vleermuisonderzoek plaatsgevonden, dat zich vooral gericht heeft op vliegroutes en foerageergebieden in het zuidoostelijk deel van het terrein. Het onderzoek is op twee warme avonden uitgevoerd, op 15 juli (in kraamperiode) en 10 september 2014. Hierbij is gebruik gemaakt van een batdetector (Pettersen D240x), waarbij vleermuissoorten op naam zijn gebracht. Daarnaast is tijdens het veldbezoek op 10 september 2014 een ronde gemaakt in het gehele gebied om na te gaan of hier bijvoorbeeld baltsende vleermuizen aanwezig zijn. Verder is tijdens de avondbezoeken gelet op andere nachttactieve soorten zoals Steenmarter, Das en uilensoorten.

Dagbezoeken overige soorten

Tijdens de dagbezoeken is naar alle soortgroepen gekeken, maar is speciale aandacht uitgegaan naar flora, vleermuizen, Eekhoorn, Das, jaarrond beschermde nesten van vogels, reptielen en beschermde vissoorten. Hierbij zijn alle bossen op Het Rutbeek systematisch onderzocht op het voorkomen van nesten van roofvogels en Eekhoorn en is daarnaast gelet op (bewonings)activiteit van Dassen. Heideveldjes zijn op zonnige momenten (15-20 °C) doorkruist om reptielen als Levendbarende hagedis te inventariseren. De oeverzone van de recreatieplas is tijdens het onderzoek steekproefsgewijs bemonsterd met een schepnet om de aan- of afwezigheid van beschermde vissoorten vast te kunnen stellen. Ook is aanwezig (potentieel) leefgebied van Waterspitsmuis in beeld gebracht en zijn groeiplaatsen van beschermde en bedreigde Rode Lijst-plantensoorten geïnventariseerd.

Uit de waargenomen soorten in combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 3 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement kon vervolgens uitspraak worden gedaan over de te verwachten beschermde soorten in het gebied.

3.2 FLORA

Beschermde soorten van tabel 2 en 3

In het onderzoeksgebied is de middelhoog beschermde Waterdrieblad (FFW tabel 2 en RL 'Gevoelig') op één locatie aangetroffen. Het gaat om een nauwelijks waterhoudende sloot, een atypische plek voor de soort (zie ook Bijlage 2 kaart 1). Vermoedelijk gaat het hier dan ook om een verwilderde/ uitgezette groeiplaats van Waterdrieblad, waarvoor automatisch vrijstelling geldt in het kader van de Flora- en faunawet. Op basis van het uitgevoerde onderzoek en bekende verspreidingsgegevens (o.a.

Veeneklaas 2011) worden overige strikt beschermde soorten niet verwacht in het onderzoeksgebied. Vervolgstappen voor strikt plantensoorten zijn niet aan de orde.

Beschermde soorten van tabel 1 en soorten van de Rode Lijst

Binnen het onderzoeksgebied zijn diverse laag beschermde soorten van tabel 1 en soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Het gaat bijvoorbeeld om de laag beschermde Brede wespenorchis (verspreid in het onderzoeksgebied langs bosranden), Kleine maagdenpalm (verspreid in bosgebieden) en Koningsvaren (in de moeraszone langs de oostzijde van de plas). Verder komt op het grootste heideterrein Borstelbies (RL Gevoelig) voor en is uit 2011 een waarneming bekend van Klein warkruid (RL Kwetsbaar) op één van de heideterreintjes (Veeneklaas 2011). Vermoedelijk is laatstgenoemde soort inmiddels verdwenen.

Als gevolg van de plannen gaan echter geen groeiplaatsen van aangetroffen laag beschermde soorten en Rode Lijstsoorten verloren. Bovendien is het aanvragen van een ontheffing voor Borstelgras, Brede wespenorchis, Koningsvaren en Kleine maagdenpalm niet aan de orde, omdat voor laag beschermde soorten een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet en voor Rode Lijstsoorten geen ontheffing van toepassing is.

3.3 VLEERMUIZEN

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit (vaste) verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.1). Onderstaand worden deze onderdelen nader besproken.

Kader 3.1 Vleermuizen

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Van deze drie onderdelen genieten de verblijfplaatsen de grootste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/paarverblijven en winterverblijven.

Voor hun oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaats en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jaren lang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawet echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn alleen te verwachten in aanwezige bebouwing, aangezien bomen met geschikte holten ontbreken in het onderzoeksgebied. In de bebouwing worden alleen verblijfplaatsen verwacht van Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis (overigens zijn de toiletgebouwen ongeschikt). Hierbij wordt Gewone dwergvleermuis vooral in spouwmuren verwacht en Gewone grootoorvleermuis vooral op zolders.

Omdat de aanwezige bebouwing met potentie als verblijfplaats van vleermuizen gehandhaafd blijft, zijn vervolgstappen niet aan de orde.

Vliegroutes

In het onderzoeksgebied ontbreken lijnvormige structuren (watergangen, lijnvormige beplantingen, et cetera) die van belang kunnen zijn als onmisbare vliegroute van vleermuizen. Ook tijdens het nachtelijke onderzoek zijn geen vliegroutes vastgesteld (er is gepost aan de Hegebeekweg en Eggelmorsweg). De meeste vleermuizen gebruiken het gebied als foerageergebied en gebruiken het rondom Het Rutbeek aanwezige kleinschalige landschap met bomenrijen en bosjes om in het gebied te komen vanaf hun verblijfplaatsen. Deze dagelijkse (in het actieve seizoen) trekbewegingen zijn door de vele mogelijkheden naar verwachting diffuus over het landschap verdeeld, zonder dat er duidelijke concentraties optreden.

Door de plannen in het gebied zijn geen onmisbare vliegroutes van vleermuizen in het geding. Vervolgstappen ten aanzien van deze functie zijn niet aan de orde.

Foerageergebied

Tijdens het nachtelijke vleermuisonderzoek zijn vrij grote aantallen foeragerende vleermuizen waargenomen in het onderzoeksgebied. Boven de plas ging het om soorten als Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis, Gewone dwergvleermuis en Rosse vleermuis. Exacte aantallen zijn moeilijk te geven, maar er waren tientallen vleermuizen jagend aanwezig boven het water. In 2011 zijn daarnaast ook waarnemingen gedaan van Meervleermuis (Veeneklaas 2011). Langs bosranden, op de heideterreinen en andere open plekken rondom de plas zijn tientallen foeragerende Gewone dwergvleermuizen en diverse Laatvliegers (RL: Kwetsbaar) waargenomen. Op 15 juli is vermoedelijk een jagende Bosvleermuis waargenomen langs de noordzijde van het middelste heideterrein. Van deze zeldzame soort is in 2009 een kraamkolonie ontdekt op landgoed Smalenbroek (Van der Sluis 2010), vier kilometer ten oosten van Het Rutbeek. Aangezien de soort vrij ver van de verblijfplaatsen kan foerageren is het goed mogelijk dat de waarneming in het onderzoeksgebied een exemplaar betreft van deze populatie.

Geconcludeerd wordt dat Het Rutbeek, door de grote variëteit aan biotopen van belang is als foerageergebied voor verschillende vleermuissoorten. Hierbij vormen met name de rijk begroeide oevers van de recreatieplas belangrijk foerageergebied. Negatieve effecten van de plannen op foeragerende vleermuizen zijn alleen te verwachten als sprake is van permanente, grootschalige kunstmatige verlichting van wateroppervlakken, bosranden en andere open plekken in het gebied. Veel vleermuissoorten mijden namelijk dergelijke verlichte plekken. Negatieve effecten van andere ingrepen (aanpassing van oevers en kap van bos) op foeragerende vleermuizen zijn niet te verwachten.

Negatieve effecten op foerageergebieden van vleermuizen zijn te voorkomen door voldoende duisternis te waarborgen op de oevers van de recreatieplas en in bosranden. Dit is mogelijk door aangepaste lichtarmaturen toe te passen, bijvoorbeeld verlichting die alleen de grond verlicht. Als deze maatregelen worden toegepast, zijn vervolgstappen voor vleermuizen in het kader van de Flora- en faunawet niet vereist.

3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Das

In het onderzoeksgebied zijn op twee locaties burchtlocaties van Das (Ff-wet tabel 3) aangetroffen. Het gaat om twee vluchtpijpen op het talud van de skibaan en daarnaast om een vluchtpijp (nu in gebruik door Konijn) in het bos aan de oostzijde van Het Rutbeek (zie kaart 2 bijlage 2). Daarnaast zijn verspreid sporen van aanwezigheid aangetroffen, waaronder een wissel over de Usselerveenweg en graaf- en vroetsporen aan de rand van landbouwpercelen langs de oostzijde van het onderzoeksgebied. Een kraamburcht bevindt zich overigens op enige afstand van Het Rutbeek, in het op 200 meter afstand gelegen Usselerveen. Naar verwachting vormen met name de landbouwgronden in het onderzoeksgebied - en in mindere mate de gazons, bossen en ruigten - foerageergebied voor de soort (zie ook soortkader 3.2).

Kader 3.2 Das

De grootte van een Dassenterritorium is afhankelijk van het voedselaanbod en dus van de kwaliteit van het leefgebied. De grootte varieert van 30 tot 150 hectare in optimaal gebied en van 150 tot 600 hectare in marginaal gebied. Het foerageergebied van Das ligt tot ongeveer 1,5 tot 12 kilometer van de burcht. Er moet voldoende foerageergebied liggen binnen 500 meter tot enkele kilometers. Belangrijke onderdelen zijn dan delen waar het hele jaar eten te vinden is, zoals graslanden met gras korter dan 5 centimeter. Alleen dan kan Das voldoende wormen vinden. Als koeien op deze graslanden grazen, dan keert Das de koeienvlaaien om, om mestkevers en dergelijke te vinden. Ook in bossen en bosjes kan hij het hele jaar voedsel vinden. Er zijn ook onderdelen, zoals (maïs)akkers, hoogstamboomgaarden en ruigten, die in een bepaald deel van het jaar geschikt zijn om voedsel in te zoeken (Soortenstandaard Das).

Als gevolg van de plannen zijn mogelijk verblijfplaatsen van Das in het geding op het talud van de skibaan. Schade is te voorkomen door bij nieuwe ontwikkelingen voldoende afstand te bewaren tot aanwezige burchten (zie voor de voorwaarden H4). Alleen wanneer dit niet mogelijk is dan is het aanvragen van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Voor foerageergebied van Das geldt dat deze gebieden alleen beschermd zijn als ze essentieel zijn om de functionaliteit van de nabijgelegen kraamburcht te waarborgen. Ongeacht de precieze invulling van de plannen aan de west- en noordzijde van Het Rutbeek is geen aantasting van de functionaliteit van de kraamburcht te verwachten door verlies van foerageergebied. Binnen een straal van 1-2 kilometer rondom burchten blijven namelijk ruim voldoende alternatieve foerageergebieden voorhanden.

Eekhoorn

Op Het Rutbeek zijn tijdens het veldonderzoek met name in de oostelijk helft van het gebied veel nesten van de middelhoog beschermde Eekhoorn (FFW tabel 2) vastgesteld. Verder zijn her en der ook foeragerende exemplaren gezien. Op kaart 3 in bijlage 2 is de verspreiding van de Eekhoorn weergegeven. Het hier aanwezige bos vormt ook foerageergebied voor de soort (zie ook soortkader 3.3).

Kader 3.3 Eekhoorn

Eekhoorns komen voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos. De afmetingen van het leefgebied van Eekhoorn variëren sterk; groottes van 2 tot 50 hectare zijn bekend. In een territorium gebruiken Eekhoorns vaak één hoofdnest met daarnaast enkele reservenesten die afwisselend gebruikt worden. In totaal gaat het vaak om 4 à 7 stuks (Lange *et al.* 2003).

Op basis van de huidige plannen gaan mogelijk slechts enkele nesten van Eekhoorn verloren en verdwijnt enig foerageergebied. Mocht het toch niet mogelijk zijn om bepaalde nesten van Eekhoorn in te passen, dan is het voor Eekhoorn mogelijk om te werken volgens een goedgekeurde gedragscode, bijvoorbeeld de Gedragscode van Tennet TSO BV (Arcadis 2014). Door te werken met

een goedgekeurde gedragscode is het aanvragen van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk. Van belang is om de maatregelen die nodig zijn voor Eekhoorn vast te leggen in een ecologisch werkprotocol, zodat aantoonbaar gewerkt wordt conform de toe te passen Gedragscode (zie voor de maatregelen H4).

Grote bosmuis

Tijdens het veldonderzoek zijn geen Grote bosmuizen (Ff-wet tabel 2 en RL gevoelig) of sporen voor aanwezigheid aangetroffen. De bossen, singels en houtwallen met ondergroei van bramen in het onderzoeksgebied, maar ook de bossen elders op Het Rutbeek zijn mogelijk geschikt leefgebied voor Grote bosmuis (zie ook kader 3.4 en bijlage 2 kaart 4). De soort is sinds enkele jaren bezig met een opmars vanuit Duitsland en het aantal waarnemingen in het oostelijk grensgebied neemt toe. Zo zijn in 2009 vondsten van Grote bosmuis gedaan in de oostelijk gelegen gebieden landgoed Smalenbroek en Aamsveen (van der Sluis 2010). Daarnaast is Grote bosmuis in 2014 in het grensgebied bij Overdinkel in verschillende bosclementen aangetroffen (Wallink & Sietses 2014) en zijn in 2014 bij Buurse ook vondsten gedaan (waarneming.nl).

Kader 3.4 Grote bosmuis

Grote bosmuis komt vooral voor in oude eiken- en beukenbossen, al dan niet met een uitgebreide kruidenlaag (Twisk *et al.* 2010). Op basis van eigen ervaringen met Grote bosmuis in de omgeving van Overdinkel is de biotoopkeuze van Grote bosmuis veel minder kritisch en blijkt de soort ook voor te komen in structuurrijke houtwallen/ singels. Dit beeld komt overeen met vangstlocaties in Drenthe en Groningen waar de soort voorkomt in de randen van jonge bossen en singels met bramenstruweel en brandnetelruigte (Bekker 2013).

Door de plannen kan lokaal geschikt leefgebied van Grote bosmuis verloren gaan door het verwijderen van bosclementen. Voor een Flora- en faunawet tabel 2-soort als Grote bosmuis is het mogelijk om te werken volgens een goedgekeurde gedragscode zoals de Gedragscode voor Waterschappen (Unie van Waterschappen 2012). Door te werken met een goedgekeurde gedragscode is het aanvragen van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk. Van belang is om de maatregelen die nodig zijn voor Grote bosmuis vast te leggen in een ecologisch werkprotocol, zodat aantoonbaar gewerkt wordt conform de toe te passen Gedragscode (zie voor de maatregelen H4).

Waterspitsmuis

Tijdens het veldonderzoek zijn geen Waterspitsmuizen (FFW tabel 3/RL: Kwetsbaar) of sporen voor aanwezigheid aangetroffen in het onderzoeksgebied. Wel vormt de moerassige strook langs de oost- en zuidoever van de recreatieplas geschikt leefgebied voor de soort (zie ook soortkader 3.5). In de strook zijn gevarieerde, kwelgevoede moerasvegetaties aanwezig (zie ook soortkader). Op de kaart 5 in bijlage 2 is het potentiële leefgebied van Waterspitsmuis weergegeven.

Kader 3.5 Waterspitsmuis

Waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. Waterspitsmuis komt alleen daar voor waar bodembedekkende vegetatie aanwezig en waar binnen een straal van 500 meter water is te vinden. Bovendien moet er in de oevers voldoende schuilmogelijkheid zijn waar de Waterspitsmuis zich kan terugtrekken om zijn prooi op te eten (bron: zoogdiervereniging.nl).

Gezien de mogelijke ontwikkelingen die zich hoofdzakelijk afspelen rond de noord- westkant van Het Rutbeek wordt geen aantasting van geschikt leefgebied van Waterspitsmuis verwacht. Vervolgstappen voor Waterspitsmuis zijn niet aan de orde.

Steenmarter

Een verblijfplaats van Steenmarter (Ff-wet tabel 2) is bekend op de zolder van het paviljoen bij de skibaan (zie kaart 6 bijlage 2). Mogelijk komt de soort in meer gebouwen voor (met uitzondering van de toiletgebouwtjes), aangezien de daken van de gebouwen op Het Rutbeek een vergelijkbare constructie hebben. Steenmarter is te verwachten op zolders en de ruimte tussen dakpannen en dakbeschot (zie ook soortkader 3.6). Het omliggende gebied bestaande uit bossen, ruigten en rijk begroeide oevers van de recreatieplas wordt door de soort als foerageergebied gebruikt.

Kader 3.6 Steenmarter

Steenmarter leeft veelal in stedelijk gebied en heeft zijn verblijfplaatsen in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten. Binnen zijn leefgebied heeft Steenmarter soms wel tientallen schuilplaatsen, die hij echter niet allemaal even frequent gebruikt. De grootte van het leefgebied is zeer variabel, 10-700 hectare. In stedelijke omgeving is het leefgebied vanwege de gunstige voedselsituatie vaak kleiner (Twisk et al. 2010 en zoogdiervereniging.nl)

Omdat de aanwezige bebouwing met potentie als verblijfplaats van Steenmarter gehandhaafd blijft zijn vervolgstappen niet aan de orde.

Overige grondgebonden zoogdieren

Verblijfplaatsen van overige juridisch zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren worden op basis van veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied (Douma *et al.* 2011).

Binnen het onderzoeksgebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten, Mol, Egel, Konijn, Tweekleurige bosspitsmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis en Huisspitsmuis (alle Ffwet tabel 1) te verwachten. Bij de planrealisatie zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele van deze algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt in geval van ruimtelijke ingrepen.

3.5 BROEDVOGELS

Aangezien voorliggend onderzoek een verkenning betreft, is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Toch kan op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgement en bekende ecologische principes beoordeeld worden welke soorten aanwezig kunnen zijn. In deze paragraaf wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan broedvogels met jaarrond beschermde nesten (zie soortkader 3.7). Daarnaast wordt kort ingegaan op de meer algemeen voorkomende broedvogels.

Kader 3.7 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus.

Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Jaarrond beschermde nesten van vogels

Op Het Rutbeek zijn in de bosgebieden mogelijke horsten van Buizerd, Havik en Sperwer aangetroffen (zie bijlage 2 kaart 7). Omdat het veldonderzoek is uitgevoerd buiten het broedseizoen, kon niet worden vastgesteld of daadwerkelijk sprake is van bewoning. In het grootste aaneengesloten

bosgebied langs de oostzijde van Het Rutbeek zijn twee horsten aangetroffen. Naar verwachting zijn de nesten door Buizerd (en Havik) in gebruik. Daarnaast zijn in het noordelijk deel van het Het Rutbeek twee vermoedelijke horsten van Sperwer aangetroffen, waarbij naar verwachting de oostelijke horst in gebruik is door Sperwer. De bosgebieden, ruigte en landbouwpercelen op Het Rutbeek worden door Buizerd, Havik en Sperwer als foerageergebied gebruikt. Verder is bebouwing (met uitzondering van de toiletgebouwtjes) mogelijk geschikt als broedlocatie voor Huismus, waarbij omliggende groenstructuren als foerageergebied worden gebruikt.

Door de plannen zullen geen jaarrond beschermde nesten van vogels verdwijnen. Zo blijven bebouwing en bossen waarin deze soorten (mogelijk) broeden gehandhaafd. Ook zal van verstoring geen sprake zijn als tijdens het broedseizoen voldoende afstand tot mogelijke broedlocaties wordt bewaard (zie voor de maatregelen H4).

Overige broedvogels

In het onderzoeksgebied zijn diverse broedvogels van bos, struweel en open water aangetroffen en te verwachten waaronder Vink, Merel, Zwartkop, Grasmus, Bosrietzanger, Boompieper, Waterral, Matkop (Rode Lijst 'gevoelig'), Wielewaal (Rode Lijst 'kwetsbaar'), Roodborst, Heggenmus, Winterkoning, Boomklever, Boomkruiper, Grote bonte specht, Houtduif, Wilde eend, Fuut, Meerkoet en Waterhoen.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt in principe geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

Voor de meeste van de aanwezige soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. Een soort als Houtduif kan bijvoorbeeld tot in november broedend worden aangetroffen. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen dan ook geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

3.6 REPTIELEN

Levendbarende hagedis

Tijdens het veldonderzoek is het voorkomen van Levendbarende hagedis (Ff-wet tabel 2 en RL 'Gevoelig') vastgesteld op drie heideterreintjes aan de zuidoostzijde van Het Rutbeek (zie bijlage 2 kaart 8). De soort komt hier jaarrond voor langs de randen van de heideterreintjes (overgang naar bos), op plekken met structuurrijke heide en op locaties waar boomstammen in de heide zijn gelegd.

Gezien de mogelijke ontwikkelingen die zich hoofdzakelijk afspelen rond de noord- westkant van Het Rutbeek wordt geen aantasting van leefgebied van Levendbarende hagedis verwacht. Vervolgstappen voor de soort zijn niet aan de orde.

Overige reptielen

Tijdens het veldonderzoek zijn geen overige reptielensoorten aangetroffen. Op basis van bekende verspreidingsgegevens en terreinkenmerken worden - met uitzondering van Levendbarende hagedis - ook geen overige reptielensoorten van tabel 2 en 3 verwacht in het onderzoeksgebied.

3.7 AMFIBIEËN

Op basis van het karakter van aanwezige oppervlaktewateren en bekende verspreidingsgegevens worden geen strikt beschermde amfibieënsoorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet verwacht in het onderzoeksgebied. Wel zijn enkele laag beschermde amfibieënsoorten te verwachten in het gebied als Bastaardkikker, Kleine watersalamander, Bruine kikker en Gewone pad (alle Ff-wet tabel 1). Van deze soorten is zowel voortplanting als overwintering te verwachten in het onderzoeksgebied.

Bij de werkzaamheden gaan mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van deze laag beschermde amfibieën verloren. Het aanvragen van een ontheffing is echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

3.8 VISSEN

Tijdens het bemonsteren van de aanwezige wateren in het onderzoeksgebied - onder andere de recreatieplas en smalle waterhoudende sloten - zijn geen strikt beschermde vissoorten van tabel 2 en 3 aangetroffen. Ook zijn tijdens een uitgebreide visbemonstering van de recreatieplas in 2008 in het geheel geen beschermde vissoorten aangetroffen (Wijmans & Weijman 2008). Doordat open waterverbindingen met omliggende wateren ontbreken, worden ook geen strikt beschermde vissen verwacht in het onderzoeksgebied. Vervolgstappen voor vissen zijn niet aan de orde.

3.9 OVERIGE SOORTGROEPEN

Gezien de terreingesteldheid van de onderzoekslocatie en bekende verspreidingsgegevens concluderen we dat geen voortplanting of vaste verblijfplaatsen van strikt beschermde insecten en weekdieren te verwachten is in het onderzoeksgebied. Vervolgstappen voor overige soortgroepen zijn niet aan de orde.

2.5 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

Afhankelijk van de precieze uitvoering van de plannen kan het noodzakelijk zijn om ontheffing aan te vragen in het kader van de Flora- en faunawet voor Das en vleermuizen (indien sprake is resp. aantasting van verblijfplaatsen of belangrijke foerageergebieden). Ten aanzien van Eekhoorn en Grote bosmuis kan volstaan worden met het werken volgens de randvoorwaarden uit een goedgekeurde gedragscode Flora- en faunawet. Hierbij dient een ecologisch werkprotocol opgesteld te worden, waarin wordt verwezen naar de toegepaste gedragscode(s) en de voorwaarden die gesteld worden aan de uitvoering.

4

Richtlijnen bij activiteiten op Het Rutbeek

4.1 INLEIDING

Recreatiepark Het Rutbeek is circa 35 jaar geleden aangelegd met als doel de recreatiedruk van publiek in omliggende natuurterreinen te ontlasten. Sinds de aanleg worden allerlei activiteiten gehouden op muziek-, cultuur- en sportief gebied. Om een goed beeld te geven van de consequenties die uit de Flora- en faunawet voortvloeien bij de ontplooiing van activiteiten in recreatiegebied Het Rutbeek zijn de meest voorkomende activiteiten in drie categorieën ingedeeld:

- Tijdelijke activiteiten/evenementen;
- Kap- en snoeiwerkzaamheden;
- Aanleg- en bouwwerkzaamheden.

Per categorie is aangegeven welke richtlijnen vanuit de Flora- en faunawet gelden bij de verschillende activiteiten.

4.2 HOUDBAARHEID EN TOEPASSING GEGEVENS

In de regel hebben flora- en faunaonderzoeken een houdbaarheid van drie jaar. Op basis van het uitgevoerde onderzoek in 2014 is voor het overgrote deel van Het Rutbeek vast te komen te staan welke (verwachte) strikt beschermde soorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet aanwezig zijn. Ook geeft het onderzoek een goed beeld van de verwachte soorten in de komende jaren.

Concreet betekent dit dat bij nieuwe activiteiten in de jaren 2015, 2016 en 2017 gebruik kan worden gemaakt van de resultaten die in 2014 zijn verzameld en dat geen nieuw onderzoek nodig is.

4.3 TIJDELIJKE ACTIVITEITEN/ EVENEMENTEN

Algemeen

Op Het Rutbeek worden jaarlijks diverse (terugkerende) activiteiten gehouden. Hierbij moet men denken aan muziek festivals, fairs en overige sport- en speldagen. Voor activiteiten op muziek, cultuur of sportief gebied gaat het altijd om tijdelijke gebeurtenissen van een bepaalde duur. Eisen hiervoor zijn vast gelegd in de milieuv vergunning voor Het Rutbeek. Het houden van deze activiteiten kan zorgen voor verstoring van broedende vogels, foeragerende vleermuizen en Dassenburchten.

Richtlijnen

Bij de voorbereiding van activiteiten zijn verschillende voorzorgsmaatregelen noodzakelijk om conflicten met de Flora- en faunawet te voorkomen:

- Gebruik zo veel mogelijk bestaande wegen, gazons en zandstranden als evenemententerrein en zorg voor goede bewegwijzering. Hierdoor blijft verstoring beperkt tot een zo klein mogelijk gebied en tot plekken waar nu ook veel verstoring plaatsvindt;
- Voorkom betreding van kwetsbare plekken zoals bossen en riet- en moerasoeveren in het broedseizoen van 15 maart tot 15 juli (zie bijlage 3). Buiten deze periode dient betreding voorkomen te worden in bosgebieden met Dassenburchten en riet- en moerasoeveren met biotoop van Waterspitsmuis (zie bijlage 4). Dit is mogelijk door deze gebieden tijdelijk af te schermen² met dranghekken, roodwitlint of andere vergelijkbare middelen;
- Zorg voor zo min mogelijk uitstralende lichtbronnen in de richting van belangrijke foerageergebieden van vleermuizen (vooral riet en bos langs water) en broedlocaties van vogels.

4.4 KAPPEN, DUNNEN, SNOEIEN EN ROOIEN VAN BOS

Algemeen

Op het Rutbeek is periodiek onderhoud nodig om de aanwezige bossen en groenelementen gezond en vitaal te houden. Daarnaast is het voor specifieke projecten (vooral als voorbereidende activiteit) nodig om bos te verwijderen. Op het Rutbeek zijn in de bossen mogelijk leefgebied van Grote bosmuis en verblijfplaatsen van Eekhoorn, Das, broedvogels met jaarrond beschermde nesten als Sperwer, Buizerd en Havik en nesten van overige broedvogels aangetroffen. Das en de broedvogels met jaarrond beschermde nesten prefereren de rustige en vaak minder goed toegankelijke bosgedeelten als verblijfslocatie. Overige soorten zijn in vrijwel alle bosgebieden te verwachten.

Richtlijnen

Bij het kappen, dunnen, snoeien en rooien van bos zijn verschillende voorzorgsmaatregelen noodzakelijk om conflicten met de Flora- en faunawet te voorkomen:

- Gebruik bij de werkzaamheden zoveel mogelijk het bestaande netwerk van wegen en paden of werk vanaf gazons;
- Zorg voor een totale doorlooptijd die zo kort mogelijk is. Dit geldt ook voor uitslepen (en versnipperen);
- Plan het kappen, snoeien en rooien van bos bij voorkeur in de periode half september tot en met november (mits vorstvrij), omdat deze periode valt buiten de kwetsbare voortplantings- en broedperiode van de verwachte Grote bosmuis en de aangetroffen Das, Eekhoorn en vogels. Op locaties zonder Dassenburchten en Eekhoornnesten kan respectievelijk tot 1 februari en 1 maart worden doorgewerkt;
- Spaar bij de werkzaamheden de volgende elementen:
 - Dassenburchten (inclusief het omliggende bos in een zone van 50 meter)
 - Roofvogelhorsten (inclusief het omliggende bos in een zone van 50 meter)
 - Zo veel mogelijk Eekhoornnesten;
- Voer het rooien van bos in twee werkgangen uit. Tijdens de eerste gang dient de opgaande beplanting te worden verwijderd. Na een week - om Grote bosmuis de gelegenheid te geven om een ander heenkomen te zoeken - kunnen de stobben en de strooisellaag worden verwijderd;
- Binnen de periode 1 maart tot half september (en specifiek in het broedseizoen van 15 maart - 15 juli) zijn alleen kleinschalige werkzaamheden in bossen toegestaan, alleen als daar noodzaak toe is bijvoorbeeld uit het oogpunt van veiligheid.

² Alleen bij verstoringsgevoelige Dassenburchten dient een ruimer gebied rond de burchten afgeschermd te worden van minimaal 20 meter.

4.5 AANLEG- EN BOUWWERKZAAMHEDEN

Algemeen

Periodiek is de aanleg en herstel van kabels, leidingen en paden aan de orde op Het Rutbeek. Voor deze projecten is beperkt grondverzet nodig, vaak over grote lengte maar met weinig ruimtebeslag. Daarnaast kan het voor diverse nieuwe activiteiten noodzakelijk om de grond bouwrijp te maken.

De werkzaamheden kunnen soorten als Eekhoorn, Grote bosmuis, Das, broedvogels met jaarrond beschermde nesten als Sperwer, Buizerd en Havik en overige broedvogels raken.

Richtlijnen

Bij de aanleg en het herstel van kabels, leidingen en paden zijn verschillende voorzorgsmaatregelen noodzakelijk om conflicten met de Flora- en faunawet te voorkomen:

- Plan nieuwbouw en tracés voor kabels, leidingen en paden zoveel mogelijk op plekken met gazon en zandstrand en voorkom ingrepen in de meest kwetsbare gebieden (zie bijlage 4);
- Voorkom aantasting van kwetsbare gebieden (zie bijlage 3 voor de kwetsbare gebieden in het broedseizoen³ en zie bijlage 4 voor de kwetsbare gebieden buiten het broedseizoen);
- Gebruik voor de af- en aanvoer van materieel zoveel mogelijk het bestaande netwerk van wegen en paden of werk vanaf gazons;
- Zorg voor een totale doorlooptijd die zo kort mogelijk is;
- Voor noodzakelijke werkzaamheden in bossen wordt verwezen naar de richtlijnen in paragraaf 4.4.

³ Broedseizoen loopt van 15 maart -15 juli.

5

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Arcadis (2009). Gedragscode Flora- en fauna. Opgesteld voor Bouwend Nederland en Reprom. NPN Drukkers, Breda.
- Arcadis (2014). Gedragscode Flora- en faunawet. Definitief t.b.v. goedkeuring door de staatssecretaris van EZ. Tennet TSO B.V.
- Bekker J.P, P. Twisk & A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Bekker, D.L. (2013). Inventarisatie grote bosmuis Drenthe & Groningen 2013. Rapport nummer 2013.35. Zoogdiervereeniging, Nijmegen.
- Bunskoek, M. & M. van der Sluis (2015). Natuurtoets realisatie recreatieve voorzieningen Het Rutbeek; Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en –beleid. Rapport 14-287. EcoGroen Advies BV, Zwolle.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse fauna 9. nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate survey – Nederland, Leiden.
- Dobben, H. van., R. Bobbink, D. Bal & A. Van Hinsberg (2012). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebied van Natura 2000. Alterra-rapport 2397, Wageningen.
- Lubbers, G. (2010) Verkennend onderzoek Flora- en faunawet Recreatiepark Het Rutbeek. Projectnr. 4720. Eelerwoude BV, Goor.
- Ministerie van EL&I (2012). Soortenstandaard Das - Meles meles. Dienst Regelingen.
- Smits, N.A.C. , A.S. Adams, D. Bal & H.M. Beije (2012). Ecologische onderbouwing van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Deel II Herstelstrategieën. Versie November 2012. Alterra Wageningen UR & Programmadirectie Natura 2000 van het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie. 's Gravenhage.
- Van der Sluis (2010). Faunaonderzoek Zuidoost-Twente 2008-2009. Fauna-inventarisatie ten behoeve van beheerplannen voor de terreinen van Landschap Overijssel. Rapportnr. 08-375. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Veeneklaas, R.M. (2011). Ecologische inventarisatie van recreatiepark Het Rutbeek. Coöperatieve Bosgroep Noordoost-Nederland U.A, Witharen.
- Wijmans, P.A.D.M. & R.J.C. Weijman (2008). Rapport Visserijkundig Onderzoek Het Rutbeek, Enschede. Sportvisserij Nederland, Bilthoven in opdracht van Hengelsport Federatie Oost-Nederland, Heino.
- Wallink, M.B.J.G. (2014). Natuurtoets kavelaanvaardingswerken Losser-Zuid; Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 14-332. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Internet

Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen)

Telmee.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)

Vissenatlas.nl (website met visverspreidingsgegevens in Nederland)

Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)

minez.nederlandsesoorten.nl (website van het Ministerie van EZ over flora en fauna)

Zoogdierverening.nl (website met soortinformatie over zoogdieren)

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting flora- en faunawet

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij de RVO. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

RVO beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u in bepaalde gevallen alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

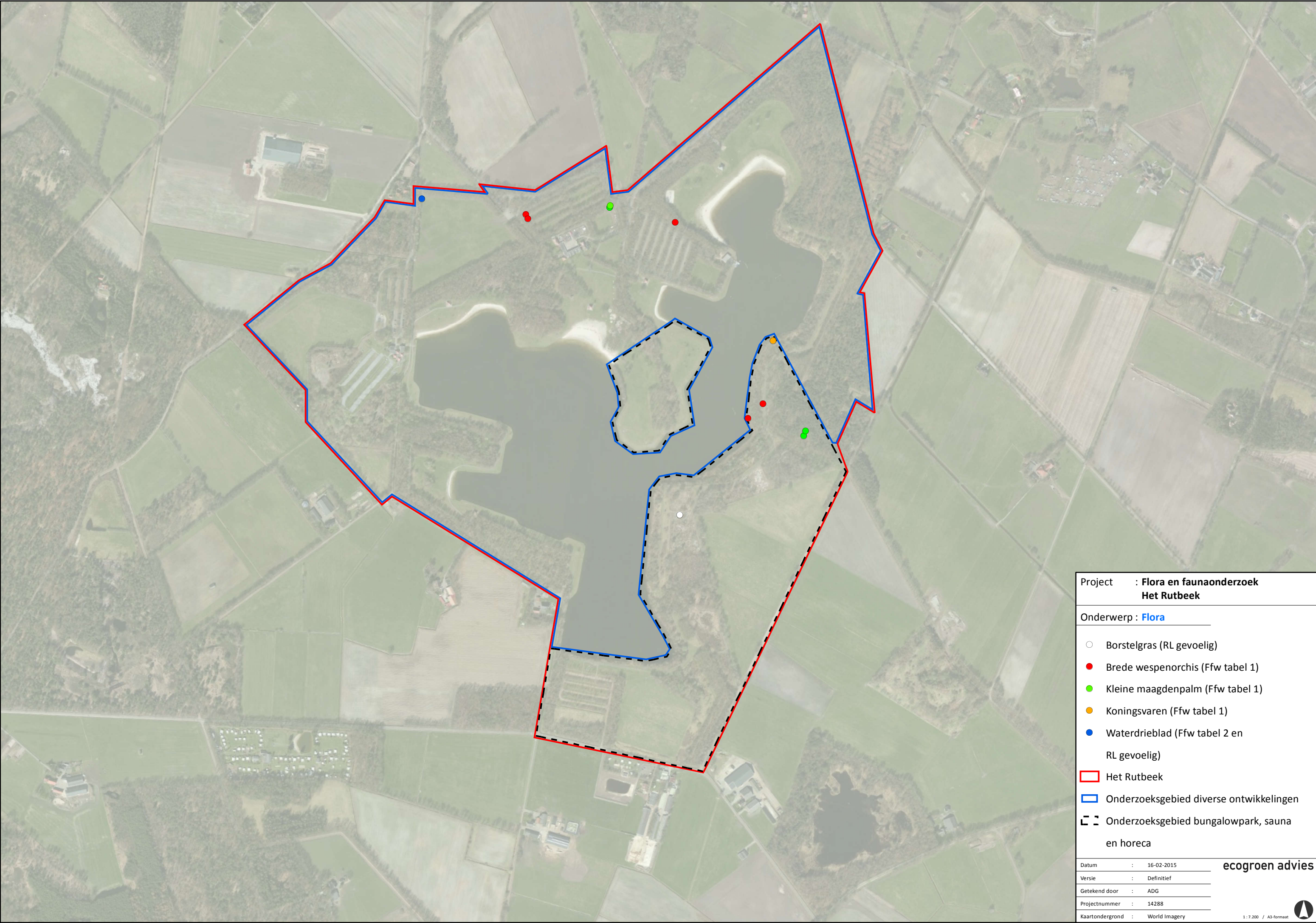
Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁴. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit en op www.drloket.nl

⁴ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Inventarisatiekaarten (1 t/m 8)

1. Beschermde en bedreigde flora
2. Das
3. Eekhoorn
4. Grote bosmuis
5. Waterspitsmuis
6. Steenmarter
7. Vogels met jaarrond beschermde nesten
8. Levendbarende hagedis

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Flora](#)

Borstelgras (RL gevoelig)

Brede wespenorchis (Ffw tabel 1)

Kleine maagdenpalm (Ffw tabel 1)

Koningsvaren (Ffw tabel 1)

Waterdrieblad (Ffw tabel 2 en
RL gevoelig)

Het Rutbeek

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

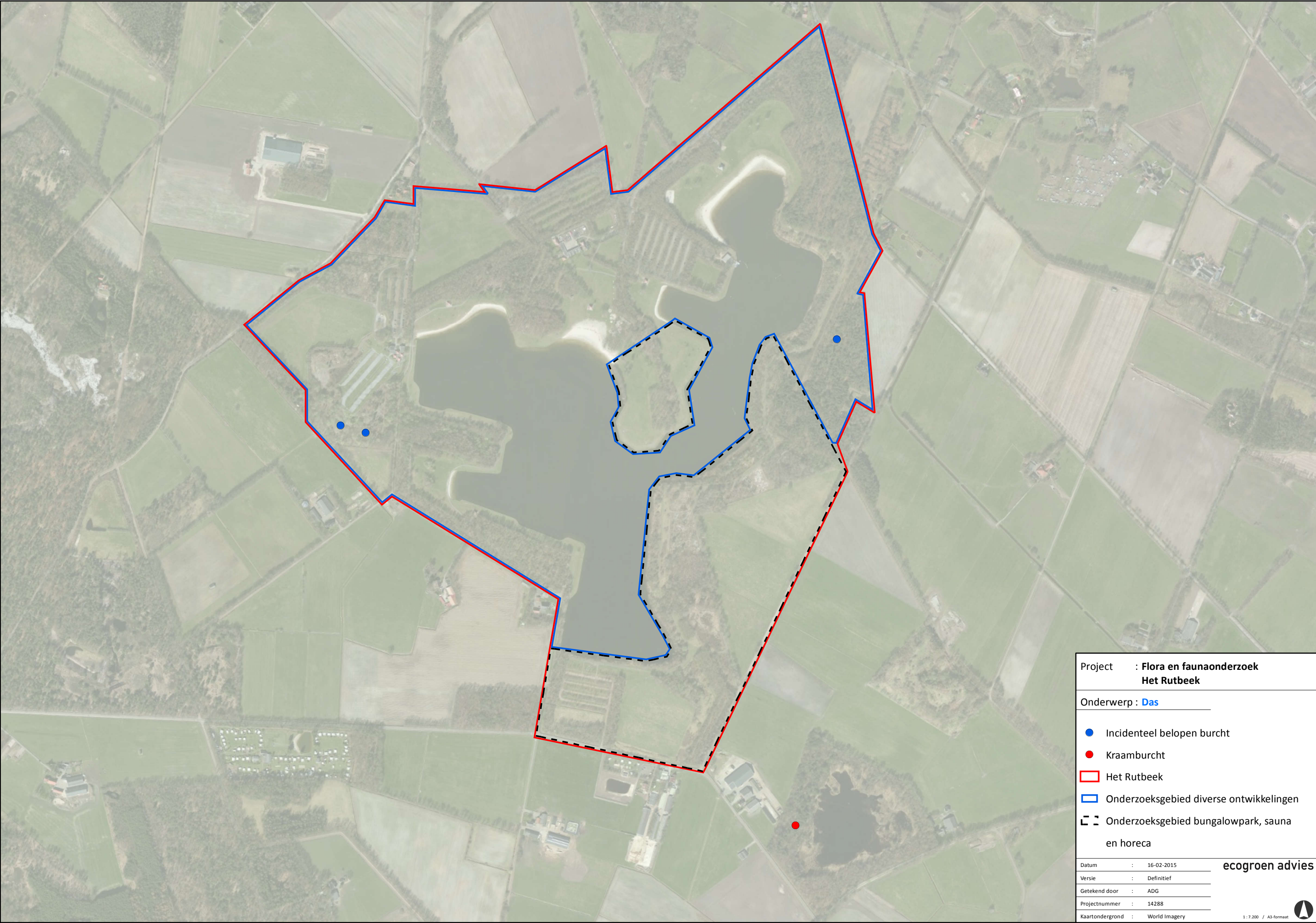
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Das](#)

●

 Incidenteel belopen burcht

●

 Kraamburcht

□

 Het Rutbeek

□

 Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

□

 Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

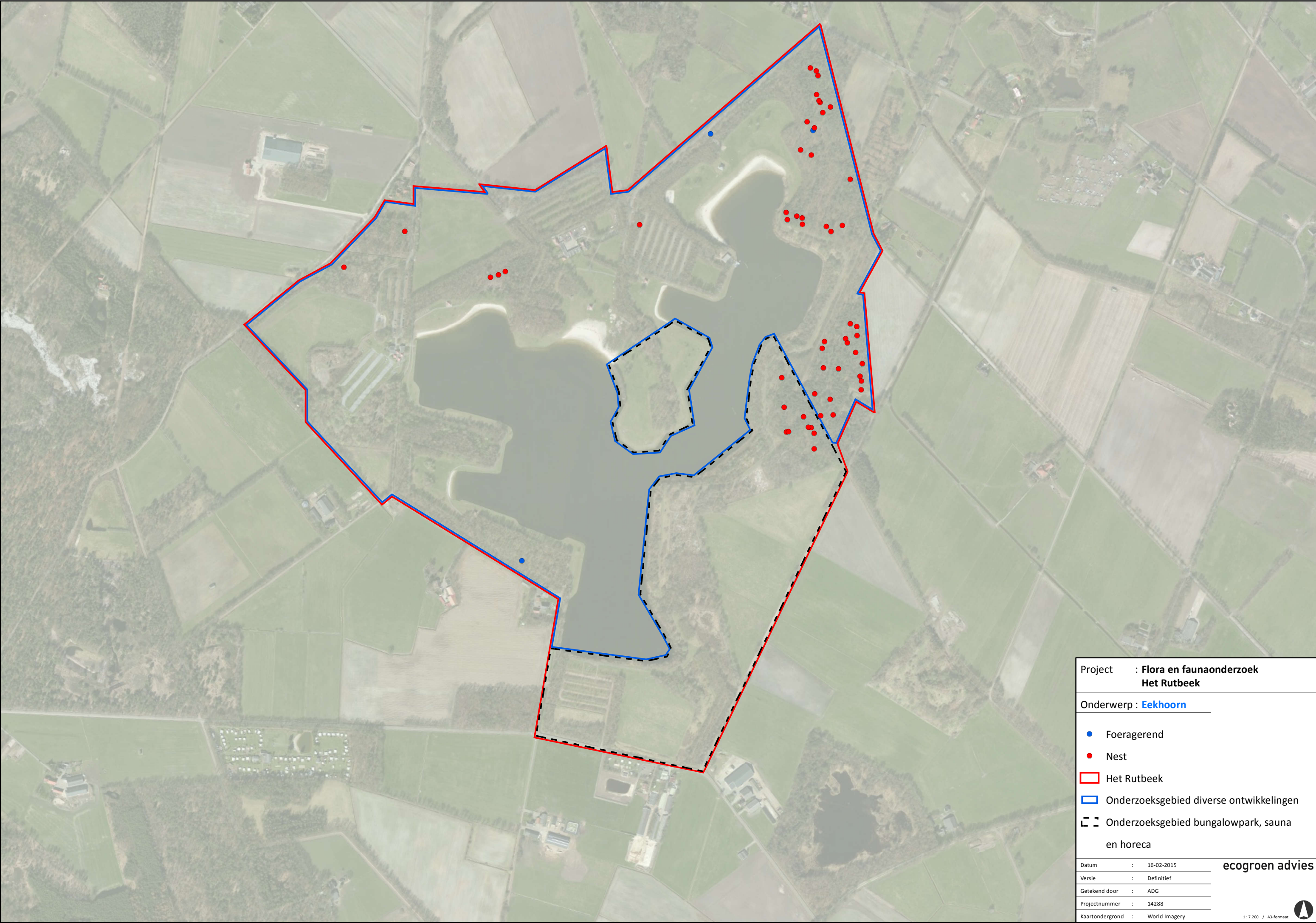
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Eekhoorn](#)

•

Foeragerend

•

Nest

Het Rutbeek

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

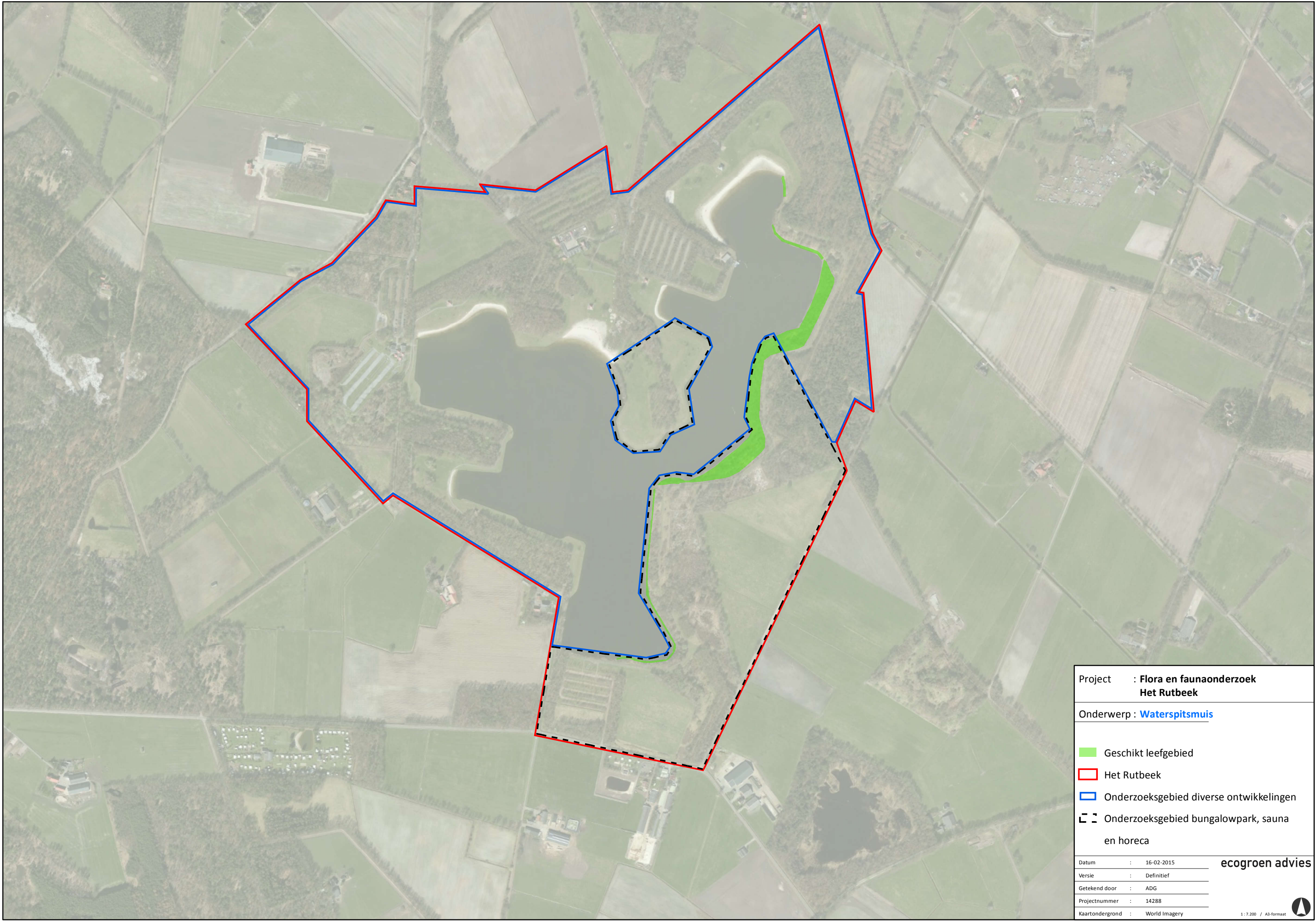
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Waterspitsmuis](#)

Geschikt leefgebied

Het Rutbeek

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

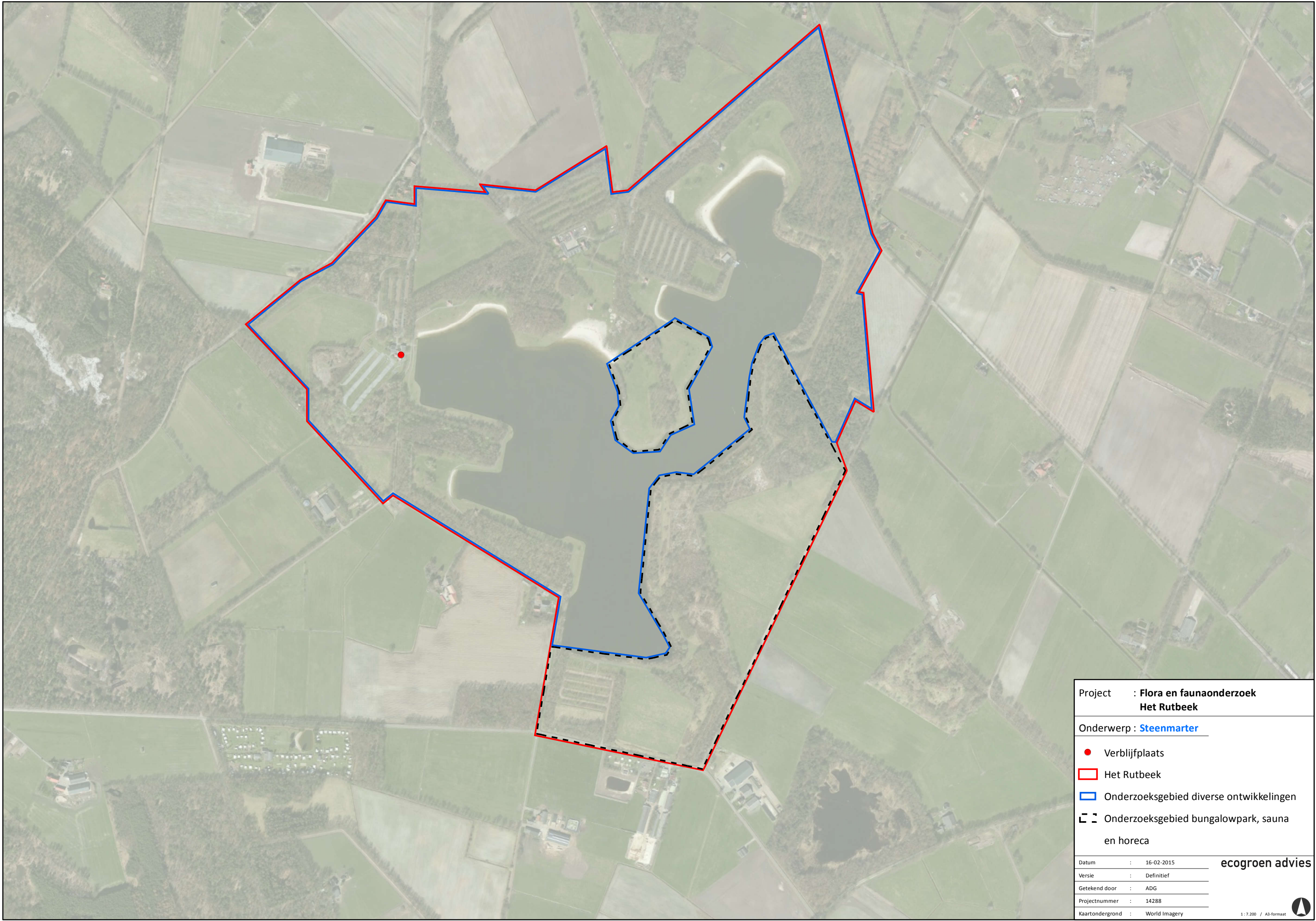
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

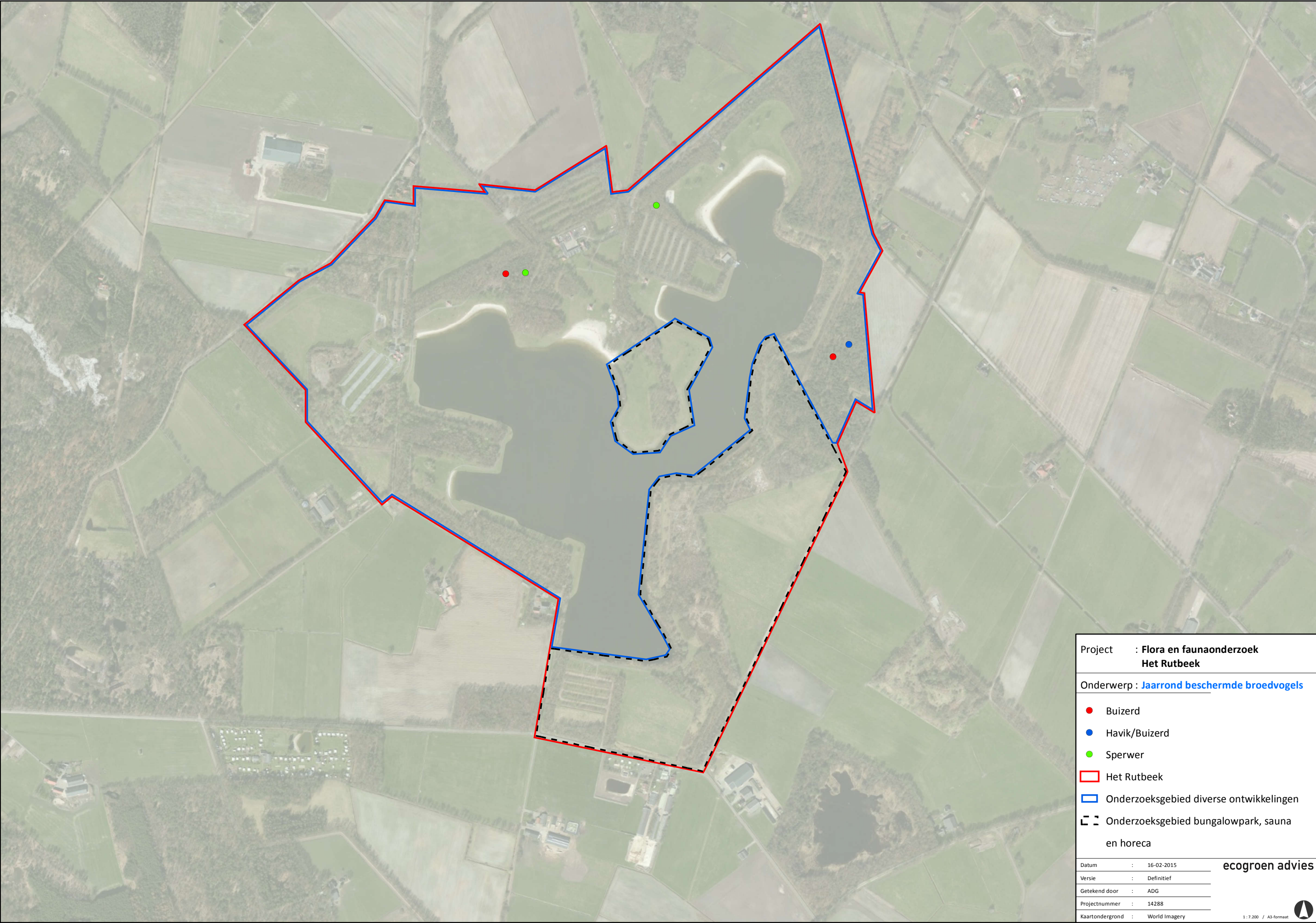
1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek Het Rutbeek	
Onderwerp : Steenmarter	
● Verblijfplaats	
▭ Het Rutbeek	
▭ Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen	
▭ Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna en horeca	
Datum	: 16-02-2015
Versie	: Definitief
Getekend door	: ADG
Projectnummer	: 14288
Kaartondergrond	: World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Jaarrond beschermde broedvogels](#)

Buizerd

Havik/Buizerd

Sperwer

Het Rutbeek

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

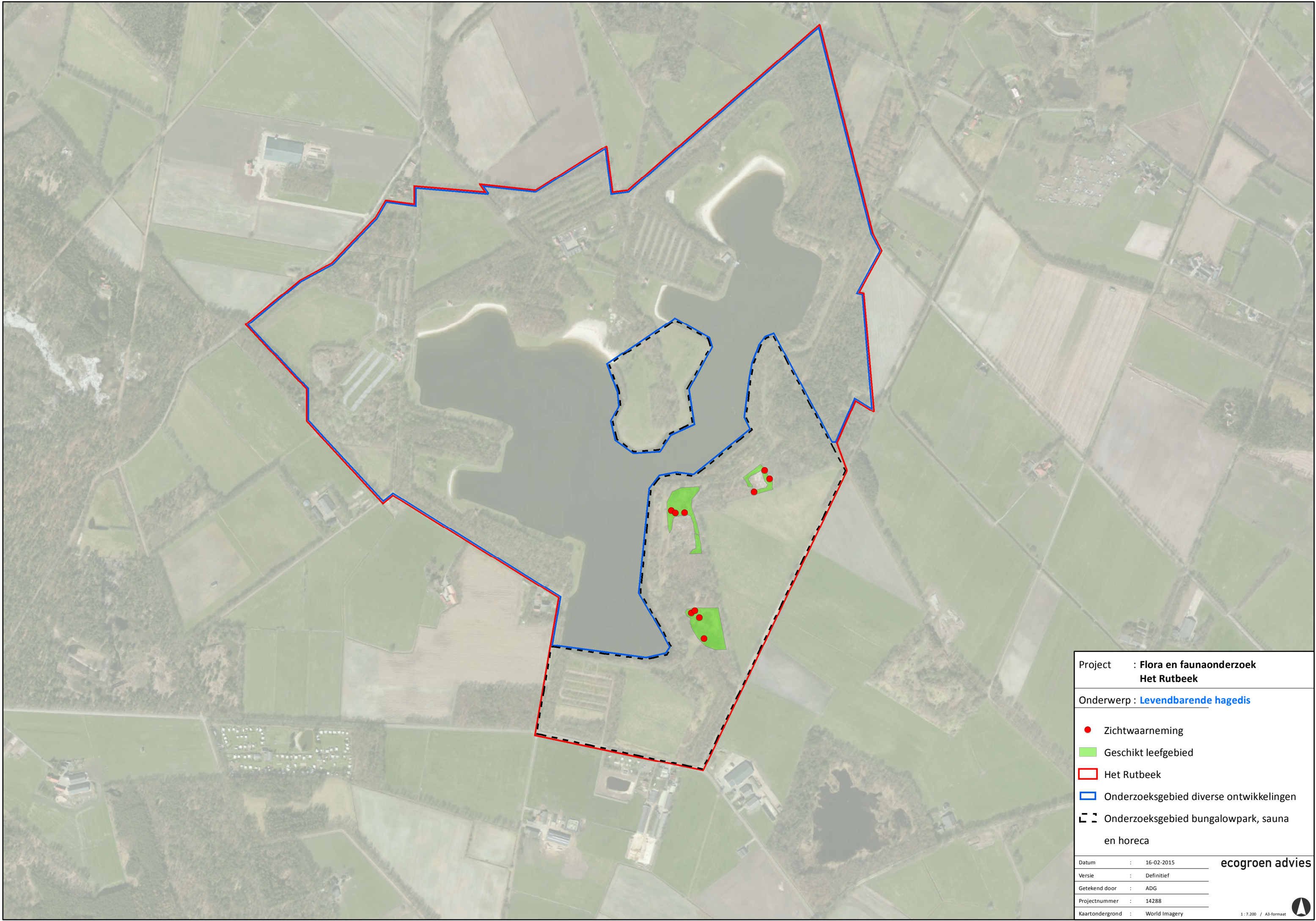
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : Levendbarende hagedis

●

Zichtwaarneming

■

Geschikt leefgebied

□

Het Rutbeek

□

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

□

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

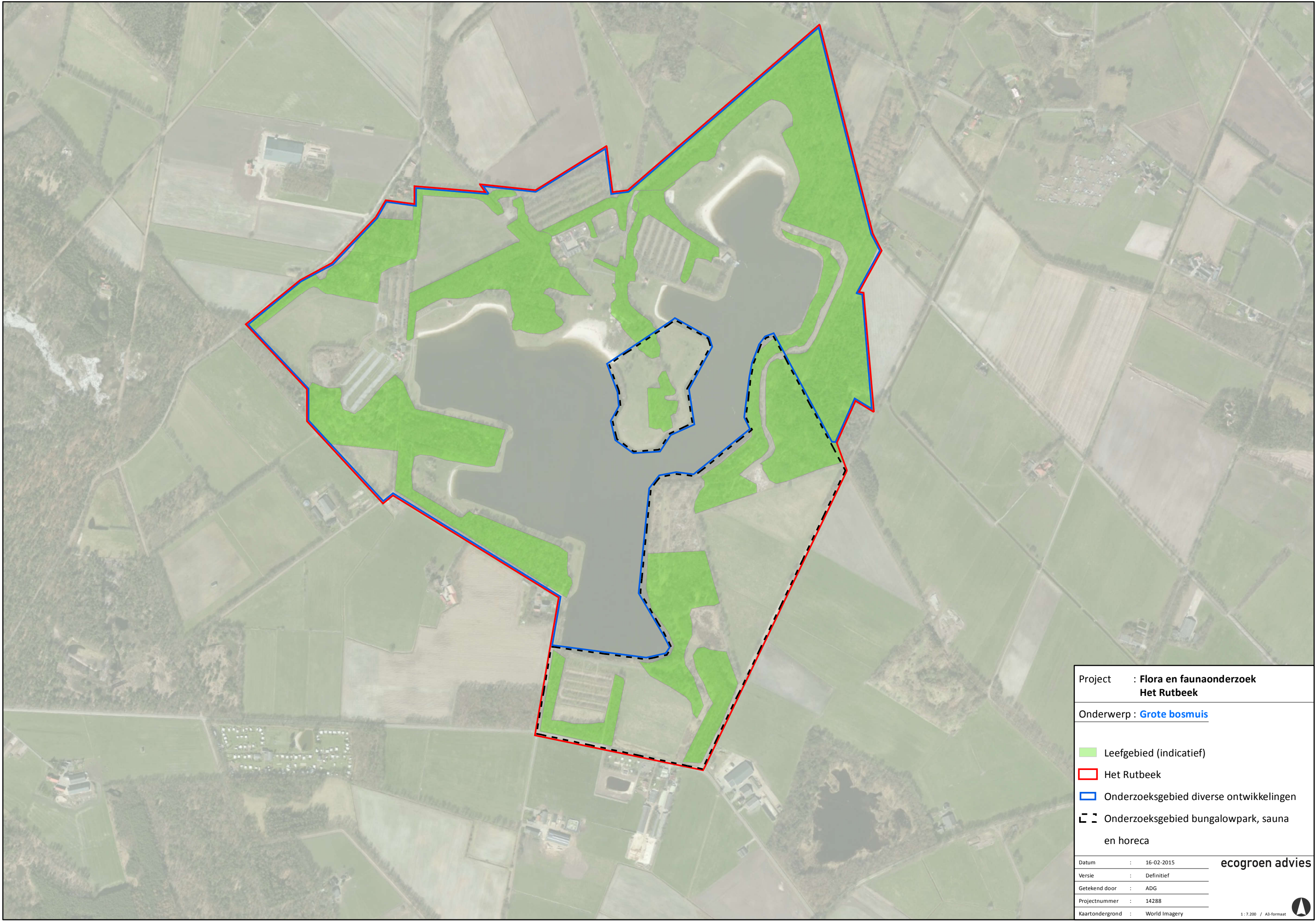
Getekend door : ADG

Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Project : Flora en faunaonderzoek
Het Rutbeek

Onderwerp : [Grote bosmuis](#)

Leefgebied (indicatief)

Het Rutbeek

Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen

Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna
en horeca

Datum : 16-02-2015

Versie : Definitief

Getekend door : ADG

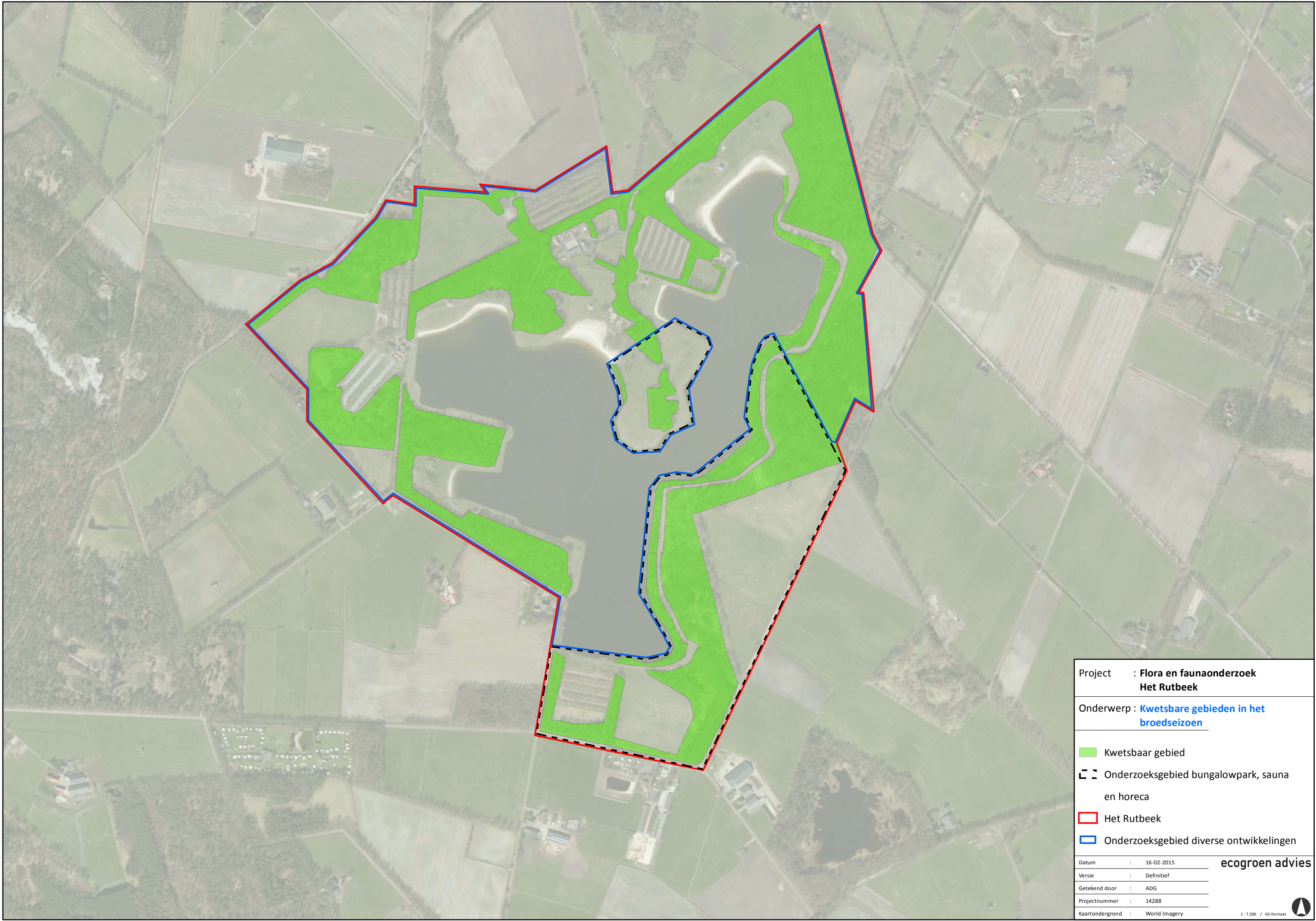
Projectnummer : 14288

Kaartondergrond : World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Bijlage 3: Kwetsbare gebieden broedseizoen

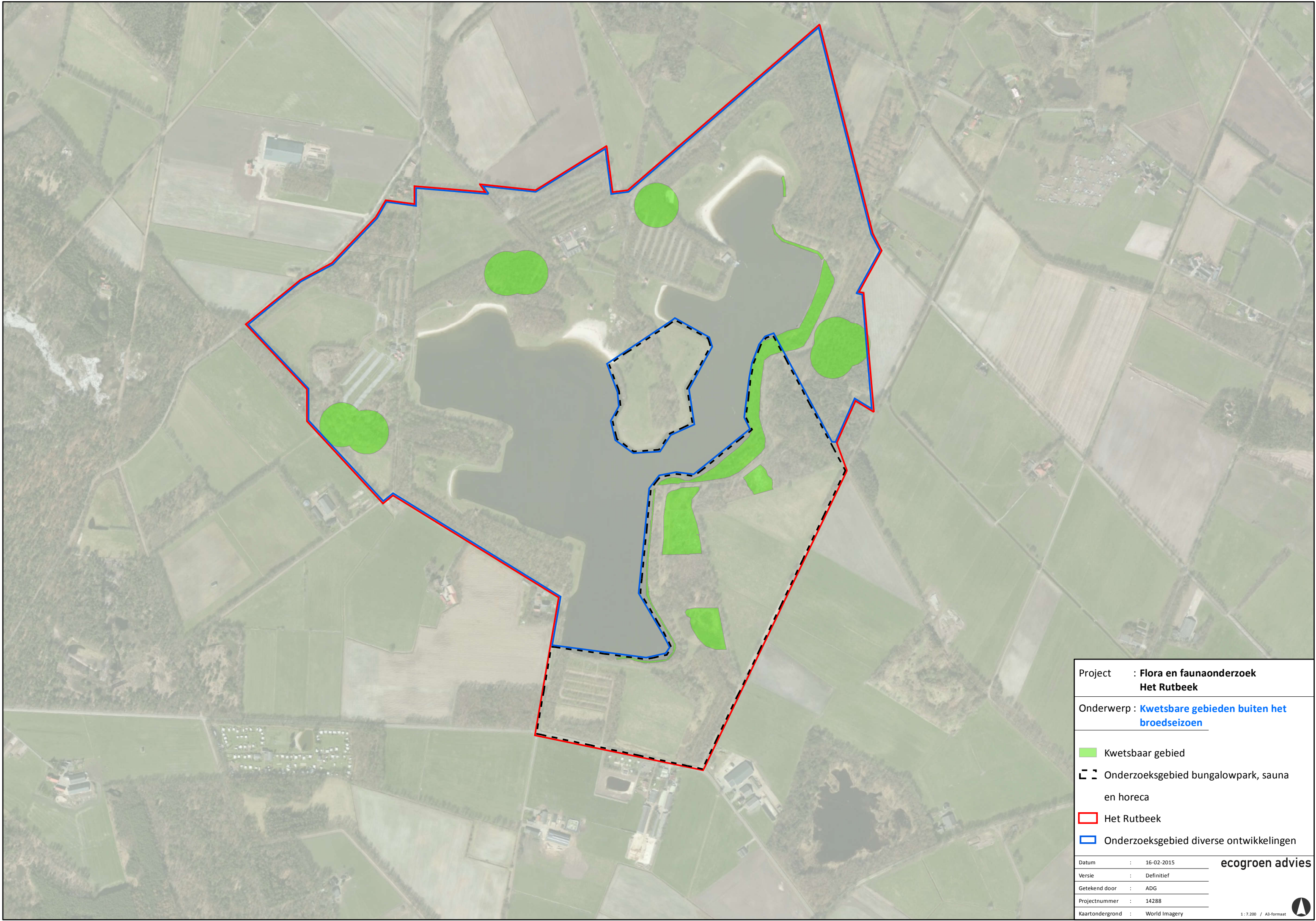

Project	: Flora en faunaonderzoek Het Rutbeek
Onderwerp	: Kwetsbare gebieden in het broedseizoen
Kwetsbaar gebied Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna en horeca Het Rutbeek Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen	
Datum	: 16-02-2015
Versie	: Definitief
Getekend door	: ADG
Projectnummer	: 14288
Kaartondergrond	: World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat

Bijlage 4: Kwetsbare gebieden buiten broedseizoen

Project : Flora en faunaonderzoek Het Rutbeek	
Onderwerp : Kwetsbare gebieden buiten het broedseizoen	
	Kwetsbaar gebied
	Onderzoeksgebied bungalowpark, sauna en horeca
	Het Rutbeek
	Onderzoeksgebied diverse ontwikkelingen
Datum	: 16-02-2015
Versie	: Definitief
Getekend door	: ADG
Projectnummer	: 14288
Kaartondergrond	: World Imagery

ecogroen advies

1 : 7.200 / A3-formaat